

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Bernie

UNIA

**Die Gewerkschaft.
Le Syndicat.
Il Sindacato.**

**Arbeit in der Schweiz. Das Handbuch für polnische BürgerInnen.
Travailler en Suisse. Le manuel pour citoyen-ne-s polonais.
Lavorare in Svizzera. Il manuale per cittadini polacchi.**

Praca w Szwajcarii Poradnik dla obywateli polskich

Wstęp	3
Warunki legalnego zatrudnienia oraz pobytu na terenie Szwajcarii	5
Osoby zatrudnione przez firmy działające na terenie Szwajcarii	6
Pracownicy delegowani	6
Osoby samozatrudnione (umowa zlecenie/umowa o dzieło)	7
Ważniejsze postanowienia z zakresu warunków pracy i płacy	9
Przykład płacy minimalnej	10
Zrozumieć listę plac	11
Porównanie systemów zabezpieczenia społecznego	12
Najważniejsze informacje o Unii	16
Ważne adresy	16

Diese Broschüre über die Aufenthalts- und Arbeitsbedingungen sowie rechtliche Rahmenbedingungen für polnische Arbeitnehmende in der Schweiz wurde von der Unia, der polnischen Botschaft in der Schweiz und dem polnischen Gewerkschaftsbund OPZZ im April 2013 erarbeitet.

Cette brochure sur les conditions de séjour et de travail tout comme les conditions cadres légales pour les travailleurs/euses polonais en Suisse a été conçue par le syndicat Unia, l'ambassade polonaise en Suisse ainsi que l'union syndicale polonaise OPZZ en avril 2013.

Il presente opuscolo sulle condizioni di soggiorno e di lavoro nonché sulle condizioni quadro legali per le lavoratrici e i lavoratori polacchi in Svizzera è stato realizzato dal sindacato Unia, dall'Ambasciata di Polonia in Svizzera e dall'unione sindacale polacca OPZZ nell'aprile 2013.

Niniejszy informator wydany został przez szwajcarski związek zawodowy «Unia» we współpracy z Ambasadą RP w Szwajcarii oraz Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych. Prezentujemy wersję drukowaną, skróconą. Pełną wersję znajdują Państwo na stronach internetowych wyżej wymienionych organizacji. Więcej informacji na stronie www.unia.ch.

W razie pytań bądź sugestii dotyczących naszego przewodnika lub w razie problemów w pracy prosimy o kontakt:

Adam Rogalewski **e-mail: adam.rogalewski@unia.ch**

Stan Prawny: kwiecień 2013

Szanowni Państwo

Mam przyjemność oddać w Państwa ręce broszurę zawierającą podstawowe informacje na temat warunków pobytu i podejmowania pracy w Szwajcarii. Od kilku lat obserwujemy stały wzrost liczby naszych Rodaków w Szwajcarii. Powyższy trend odnotowany został również przez największą w Szwajcarii organizację związków zawodowych UNIA, która postanowiła nawiązać współpracę z Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych. Niniejsza broszura powstała również w wyniku tej współpracy. Mam nadzieję, że przybliży Państwu ogólne zasady, prawa i obowiązki wynikające z zatrudnienia w Szwajcarii. Więcej informacji dotyczących spraw urzędowych, życia Polonii oraz działalności Ambasady znajdują Państwo na naszej stronie internetowej www.berno.msz.gov.pl.

Pozwolę sobie dodać, że z satysfakcją odbieram liczne sygnały świadczące o bardzo dobrej opinii jaką cieszą się polscy pracownicy w Szwajcarii. Mam świadomość, że swoją sumienną postawą przyczyniacie się Państwo do utrwalania pozytywnego wizerunku Polski.

Życzę Państwu by pobyt i praca w Szwajcarii były źródłem satysfakcji i sukcesu.

Jarosław Starzyk
Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w
Konfederacji Szwajcarskiej i Księżwie Liechtenstein

Witamy serdecznie w Szwajcarii

Bardzo się cieszę, że wybrali Państwo nasz kraj na cel swojej emigracji. Unia jest największym szwajcarskim związkiem zawodowym reprezentującym przeszło 200 tysięcy pracowników i pracowniczek oraz decydującym o warunkach pracy i płacy ponad 1 miliona osób. Jesteśmy największą w Szwajcarii organizacją reprezentującą interesy emigrantów, ponieważ około połowa naszych członków nie posiada szwajcarskiego paszportu. Ja sama jestem córką emigrantów z Włoch i rozumiem jak trudną decyzją jest wyjazd do obcego kraju, którego język, kultura i system prawny jest czymś nowym i nieznanym. Wiem, że Państwa koledzy i koleżanki przybywający do Szwajcarii często spotykają się z wieloma problemami w pracy, dlatego wspólnie z polską Ambasadą w Bernie oraz

Ogólnopolskim Porozumieniem Związków Zawodowych (OPZZ) przygotowaliśmy tę broszurę. Dzięki współpracy z OPZZ mamy również polskiego pracownika w Unii.

Oprócz współpracy z polskimi organizacjami reprezentującymi Państwa interesy dbamy również o Państwa zarobki. Między innymi dzięki nam i innym związkom zawodowym, każda osoba pracująca w Szwajcarii bez względu na to skąd pochodzi i przez jakiego pracodawcę jest zatrudniona musi otrzymywać szwajcarskie wynagrodzenie. Jako związki zawodowe dbamy, żeby ta zasada była realizowana w praktyce i właśnie z tego powodu często odwiedzamy i kontrolujemy Państwa miejsca pracy.

Ta krótka broszura z samej swojej istoty nie jest wstanie odpowiedzieć na wszystkie Państwa pytania, dlatego serdecznie zapraszam do odwiedzenia naszych biur w całym kraju. Zapraszam również do kontaktu z innymi związkami zawodowymi i organizacjami niosącymi pomoc emigrantom, a przede wszystkim polskim konsulatam. Proszę pamiętać, że związki zawodowe w Szwajcarii są po to żeby Państwu pomóc!

Witamy w Szwajcarii! Witamy w Unii!

Vania Alleva
Prezydent związku Unia

Warunki legalnego zatrudnienia oraz pobytu na terenie Szwajcarii

Z dniem 1 maja 2011 r. Szwajcaria otworzyła swój rynek pracy dla obywateli tzw. EU-8, czyli krajów, które wstąpiły do Unii Europejskiej w 2004 r. **Dotyczyło to również Polski.** Obywatele polscy otrzymali możliwość podjęcia legalnej pracy w Szwajcarii bez konieczności ubiegania się o specjalne zezwolenie.

Rada Federalna Konfederacji Szwajcarskiej postanowiła wprowadzić z dniem 1 maja 2012 roku ponownie ograniczenia w liczbie zatrudnionych w postaci tzw. kontyngentu, który wynosi 545 pozwoleń na kwartał. Po wyczerpaniu kontyngentu w danym kwartale nie będą wydawane kolejne pozwolenia. Dnia 24 kwietnia 2013 roku Rada Federalna postanowiła o przedłużeniu tego ograniczenia o kolejny rok.

Restrykcje dotyczą jedynie pozwoleń na pracę wydawanych na czas nieokreślony i dłuższy niż rok (tzw. pozwolenie B). Pozwolenia na pobyt wydawane na okres od 3 do 12 miesięcy (tzw. pozwolenie L) nie są objęte ograniczeniami. **Wszelkie kontyngenty zostaną definitywnie zniesione 31 maja 2014 r.**

Chcąc legalnie przebywać na terytorium Szwajcarii w celu wykonywania pracy (przez okres dłuższy niż 3 miesiące) należy spełnić jeden z poniższych warunków:

- A. zawarcie umowy o pracę na czas określony lub nieokreślony z firmą prowadzącą działalność na terenie Szwajcarii;
- B. oddelegowanie do pracy w Szwajcarii przez jedną z firm krajów członkowskich UE/EFTA (UE- Unia Europejska, EFTA- Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu, do którego należą: Islandia, Lichtenstein, Norwegia i Szwajcaria);
- C. samozatrudnienie (działalność gospodarcza na własny rachunek) w jednym z krajów członkowskich UE/EFTA oraz realizacja kontraktu w Szwajcarii na zasadzie samozatrudnienia (umowa zlecenie/ umowa o dzieło).

A) Osoby zatrudnione przez firmy działające na terenie Szwajcarii

Jeśli praca trwa do 90 dni w roku kalendarzowym:

Zatrudnienie pracownika z państwa członkowskiego UE/EFTA przez firmę działającą na terenie Szwajcarii na okres (łącznie) 90 dni w ciągu roku kalendarzowego wiąże się z koniecznością jego zameldowania we właściwych urzędach kantonalnych. Obowiązek ten spoczywa na pracodawcy.

Jeśli praca trwa powyżej 90 dni w roku kalendarzowym:

Zatrudnienie na podstawie umowy o pracę w Szwajcarii na okres dłuższy niż 90 dni w roku kalendarzowym wymaga uzyskania pozwolenia. Obowiązek uzyskania takiego pozwolenia spoczywa na pracowniku. Podstawą do jego wydania jest przedstawienie umowy o pracę zawartej na czas określony lub nieokreślony organowi gminy odpowiedzialnemu za dokonanie zameldowania. Konieczność uzyskania pozwolenia dotyczy także pracowników przygranicznych – tzw. pozwolenie G. Wymogiem uzyskania pozwolenia G jest miejsce zamieszkania w jednym z państw UE/EFTA i praca na terenie Szwajcarii. Osoba tak zatrudniona musi przynajmniej raz w tygodniu wracać do swojego miejsca zamieszkania poza Szwajcarią.

B) Pracownicy delegowani

To osoby zatrudnione przez firmy zagraniczne oddelegowane do pracy na terenie Szwajcarii.

WAŻNE:

Oddelegowanie jest możliwe jedynie na czas określony. Firmy delegujące pracowników muszą zgłosić ich w odpowiednich urzędach co najmniej 8 dni przed rozpoczęciem delegacji.

Pracownik lub przedsiębiorca, wykonując pracę lub działalność w ramach delegacji na terenie Szwajcarii może podlegać ubezpieczeniu w Polsce pod warunkiem przedłożenia formularza A1. Formularz ten uzyskać można w oddziale ZUS.

Warunki pracy i płacy oddelegowanego pracownika.

Jeśli zostali Państwo oddelegowani do pracy w Szwajcarii (bez względu na to czy oddelegowanie wiąże się ze zmianą pracodawcy, czy dotyczy pracy w jednym z oddziałów dotychczasowego pracodawcy) firma, dla której Państwo pracują podlega miejscowym regulacjom branżowym. Oznacza to, że przysługuje Państwu wynagrodzenie za pracę równe wynagrodzeniu szwajcarskich pracowników zatrudnionych przez tę firmę.

W zależności od sektora gospodarki, danym grupom zawodowym przysługują konkretne układy zbiorowe pracy gwarantujące minimalny poziom wynagrodzenia oraz definiujące pozostałe warunki pracy. Układy te dotyczą także pracowników delegowanych. Oznacza to,

że zarobki tych ostatnich nie mogą być niższe niż przewiduje dany układ zbiorowy pracy. Informacje odnośnie dotyczących Państwa układów pracy znajdują Państwo w najbliższej siedzibie Unii lub pod adresem: **www.gavservice.ch**.

Miejsca pracy wizytowane są regularnie przez inspekcje pracy oraz przedstawiciele związków zawodowych. Prosimy nie wahać się udzielić im informacji odnośnie zarobków i warunków jakie panują w miejscu pracy. Organizacje te powołano do życia w celu egzekwowania odpowiednich, należnych Państwu wynagrodzeń i warunków pracy.

Diety pracowników oddelegowanych

Pracownicy oddelegowani uprawnieni są do uzyskania zwrotu kosztów związanych z podróżą oraz pobytem w Szwajcarii (zakwaterowanie, wyżywienie). Zwrot powinien być wypłacany wraz z wynagrodzeniem. Podobnie dla pracowników niedelegowanych. Na przykład według układu zbiorowego dla elektryków i elektromonterów, gdy miejsce zakwaterowania oddalone jest od miejsca pracy o więcej niż 15 km, dieta dzienna wynosi 12 CHF. Ponadto pracownikom takim, którzy korzystają z prywatnego samochodu w celu dojazdu do pracy przysługuje 0,60 CHF za każdy kilometr.

WAŻNE:

Jeśli nie mają Państwo pewności czy pracodawca wypłaca należną Państwu dietę proszę udać się do najbliższego biura Unii lub innych związków zawodowych. Adresy zamieszczono poniżej.

C) Osoby samozatrudnione (umowa zlecenie/umowa o dzieło)

Samozatrudnienie to sytuacja, w której osoba fizyczna podejmuje działalność gospodarczą na własny rachunek i własną odpowiedzialność. Status osoby samozatrudnionej uzależniony jest od tego, czy spełnia ona określone kryteria, w tym między innymi czy opłaca składki na ubezpieczenie społeczne (w kraju lub zagranicą), czy pracuje samodzielnie, czy jest płatnikiem VAT.

Podobnie jak pracownicy delegowani, osoby samozatrudnione podejmujące pracę w Szwajcarii, powinny zostać zarejestrowane w odpowiednich urzędach ds. ubezpieczenia społecznego w kraju pochodzenia/prowadzenia działalności. Muszą być zarejestrowane jako osoby samozatrudnione (prowadzące działalność gospodarczą) w kraju pochodzenia oraz posiadać umowę o dzieło/zlecenie. Dokumenty powyższe należy posiadać przy sobie i okazywać stosownym organom w przypadku kontroli.

Zakres obowiązków oraz działalność osoby samozatrudnionej na terenie Szwajcarii nie powinna odbiegać od tej, którą osoba ta prowadziła wcześniej w kraju pochodzenia. Od momentu rozpoczęcia działalności w Szwajcarii osoby samozatrudnione zobowiązane są poświadczyć swój status poprzez przedstawienie właściwych dokumentów odpowiednim organom kontrolnym.

WAŻNE:

Należy zwrócić uwagę, iż podczas rozpoznawania statusu osoby samozatrudnionej pod uwagę brana jest konkretna sytuacja, nie zaś stan prawny nadany takiej osobie w kraju pochodzenia. Zdarza się, że osoby zarejestrowane w kraju prowadzenia działalności jako samozatrudnione, w Szwajcarii mogą być uznane za osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę.

W celu poświadczenia statusu osoby samozatrudnionej sprawdzane są m. in. następujące elementy:

- zaświadczenie o posiadaniu statusu osoby samozatrudnionej w kraju zamieszkania;
- zaświadczenie o posiadaniu ubezpieczenia społecznego w kraju zamieszkania;
- lista klientów;
- potwierdzenie istnienia materiałów niezbędnych do prowadzenia działalności (np. własne narzędzia);
- numer rejestracji podatnika dla celów VAT;
- dowody rozpoczęcia działalności, współpracy z klientami (korespondencja);
- umowa o dzieło/zlecenie zawarta z pracodawcą, którego siedziba znajduje się w Szwajcarii;

Osoby samozatrudnione pochodzące z krajów członkowskich UE/EFTA, przebywające w Szwajcarii przez okres nie dłuższy niż 90 dni nie potrzebują pozwolenia na pobyt. Należy jednak dokonać meldunku. Jest to możliwe poprzez wypełnienie w internecie odpowiedniego formularza dla osób samozatrudnionych.

Adresem podanym podczas zameldowania może być adres miejsca obecnego pobytu np. hotelu, pensjonatu.

Osoby samozatrudnione nie podlegają zabezpieczeniom przed dumpingiem socjalnym związanym z otwarciem rynku pracy dla pracowników z państw członkowskich UE/EFTA. Stąd też warunki ich pracy, a w szczególności wynagrodzenia mogą różnić się (także na niekorzyść) od warunków pracy pracowników szwajcarskich.

WAŻNE:

Jeśli sądzą Państwo, że pracodawca niesłusznie zatrudnił Państwa na warunkach właściwych osobom samozatrudnionym, pozbawiając tym samym prawa do płacy minimalnej, urlopu lub zwolnienia chorobowego prosimy o jak najszybszy kontakt z najbliższym biurem Unii, bądź innych związków zawodowych.

Ważniejsze postanowienia z zakresu warunków pracy i płacy

Pracownicy zatrudnieni w Szwajcarii mają prawo do warunków pracy i płacy typowej dla danej branży i regionu. Nie istnieje pojęcie ogólnej płacy minimalnej. W poszczególnych branżach zawarto porozumienia zbiorowe regulujące obowiązujące warunki pracy. Układ zbiorowy pracy (po niemiecku GAV, po francusku CCT, po włosku CCL) stanowi swego rodzaju umowę zawieraną przez związki zawodowe z pracodawcami bądź organizacjami pracodawców. Jego postanowienia są zawsze korzystniejsze od tych, które proponuje szwajcarski kodeks pracy. Ten ostatni przewiduje bowiem maksymalny czas pracy od 45 (przy sprzedaży w dużych przedsiębiorstwach handlu detalicznego) do 50 godzin (dla pozostałych zatrudnionych nie wykonujących samodzielnej działalności zarobkowej) oraz urlop, którego długość wynosi jedynie 4 tygodnie (20 dni roboczych).

W Szwajcarii obowiązuje ponad 600 układów zbiorowych pracy, regulujących pracę przeszło 1, 5 miliona zatrudnionych.

Większość branż objęta jest regulacjami układów zbiorowych pracy, które dotyczą wszystkich pracowników bez względu na pochodzenie. Branże te to m.in. budownictwo, hotelarstwo, gastronomia, usługi sprzątające oraz praca w gospodarstwie domowym. Sektorem, który nie posiada odrębnego układu zbiorowego pracy jest rolnictwo. Postanowienia układów zbiorowych pracy są przez związki zawodowe okresowo negocjowane i mogą ulegać zmianom. Dlatego też warto upewnić się czy wysokość wypłacanego Państwu wynagrodzenia odpowiada obowiązującemu w danym momencie minimum. Wykaz aktualnych układów zbiorowych dostępny jest na stronie **www.gavservice.ch** lub na stronie internetowej związku **www.unia.ch**. Tam też odnajdą Państwo aplikację umożliwiającą sprawdzenie jak długi urlop oraz jakiej wysokości wynagrodzenie Państwu przysługują. W przypadku problemów z interpretacją postanowień układów zbiorowych radzimy skontaktować się ze specjalistami. Na ich pomoc mogą Państwo liczyć odwiedzając jedną z siedzib Unii lub pozostałych związków zawodowych.

Zachęcamy również do wstępowania do związków zawodowych. Im więcej członków ma związek tym większe stają się jego zdolności negocjacyjne. Przykładowo w budownictwie (gdzie uzwiązkowienie wynosi 80%) minimalna płaca to ponad 24.95 CHF za godzinę a wiek emerytalny w tej branży wynosi 60 lat.

W przypadku braku organizacji pracodawców w danej branży możliwe jest zawarcie układów zbiorowych z rządem. Dzięki temu rozwiązaniu, od roku 2011 osobnym układem zbiorowym uregulowana została m.in. sytuacja osób wykonujących prace domowe (sprzątanie, opieka nad dziećmi/osobami starszymi).

Przykład płacy minimalnej wg układu zbiorowego pracy w poszczególnych branżach (stan na kwiecień 2013)

Kwoty podane są to kwoty brutto dla osoby niewykwalifikowanej. Kwoty te nie obejmują nadgodzin, które co do zasady są dodatkowo płatne. Do tej kwoty nie są również wliczane dodatki, wymienione w określonych układach zbiorowych pracy jak dieta na wyżywienie czy zwrot kosztów podróży za dojazd do miejsca pracy. Również 13 pensja tam gdzie ona obowiązuje może być wliczona do stawki godzinowej lub miesięcznej zamiast wypłacana dodatkowo raz lub dwa razy w roku. Urlop oraz wynagrodzenie za pracę w dni świąteczne mogą być także wliczane do stawki godzinowej (tak będzie w przypadku pracowników zatrudnionych przez agencje pracy tymczasowej). To że Państwa wynagrodzenie jest większe niż opisane w tabeli wcale nie oznacza, że jest ono prawidłowe. Zawsze warto je sprawdzić pytając specjalistę np. ze związku zawodowego.

Warto dodać że wynagrodzenie jest płacone z dołu czyli za przepracowany czas i jest płatne miesięcznie. Pracodawca ma czas na wypłacanie wynagrodzenia do 8 dnia następnego miesiąca.

Zawód	Stawka godzinowa lub miesięczna
Osoba sprzątająca poza budową w Szwajcarii niemieckojęzycznej	17,60 CHF na godzinę
Osoba sprzątająca na budowie w Szwajcarii niemieckojęzycznej	20,05 CHF na godzinę
Budownictwo lądowe	24,95 CHF na godzinę
Elektryk, elektryk monter	20,98 CHF na godzinę
Malarz w Szwajcarii niemieckojęzycznej i włoskojęzycznej	3951 CHF miesięcznie przy 40 godzinowym czasie pracy w tygodniu
Gipsier w Szwajcarii niemieckojęzycznej i włoskojęzycznej	4061 CHF miesięcznie przy 40 godzinowym czasie pracy w tygodniu
Osoba pracująca w usługach hotelarskich, gastronomicznych i turystycznych	3400 CHF miesięcznie przy 42 godzinowym czasie pracy w tygodniu
Osoba wykonujących wszelkie prace domowe (sprzątanie, pranie, opieka nad dziećmi i osobami starszymi przy pracy dłuższej niż 5 godzin dziennie u jednego pracodawcy)	18,20 CHF na godzinę
Instalator ogrzewania	20,20 CHF na godzinę
Pomocnik stolarza, który ukończył 24 lata	21,10 CHF na godzinę
Ogrodnik w kantonie Basel Miasto i Region	18,40 CHF na godzinę
Rolnictwo	Brak płacy minimalnej!

WAŻNE:

Jeśli sądzą Państwo, że należne Państwu wynagrodzenie jest lub było zaniżane prosimy o jak najszybszy kontakt z konsulatem, najbliższą siedzibą Unii bądź siedzibą jednego z pozostałych związków zawodowych. Adresy znajdują Państwo na końcu broszury. Na zakończenie należy dodać, iż Unia przygotowała projekt ustawy o krajowej płacy minimalnej obowiązującej wszystkich pracowników. Kwota proponowana przez związek to 4 000 CHF (22 CHF na godzinę) brutto a więc 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w Szwajcarii. W roku 2013 zbierane będą podpisy pod tym projektem. Następnie zostanie on poddany pod referendum. Inicjatywa ta ma bardzo duże znaczenie dla wszystkich imigrantów (także obywateli RP). W tym miejscu chcielibyśmy się do Państwa zwrócić z prośbą o możliwie jak najszersze rozpowszechnienie tej informacji.

Zrozumieć swoją listę płac

Na liście płacy, którą muszą Państwo otrzymywać od swojego pracodawcy znajduje się wiele potrażeń oznaczonych licznymi skrótami. Poniżej przedstawiamy przykłady najczęstszych z nich po niemiecku, francusku i włosku.

Niemiecki	Francuski	Włoski	Polskie wyjaśnienie
Quellensteuer	L'impôt à la source	Imposta alla fonte	Podatek. Stawka podatkowa zależy od kantonu, wyznania, stanu cywilnego oraz dzieci. Najniższa jest w kantonie Zug około 4 procent najwyższa w kantonie Bern.
AHV/IV/EO	AVS/AI/PG	AVS/AI/IPG	Składka emerytalna I filar (proszę zobaczyć wyjaśnienie w tabeli dot. porównania systemu zabezpieczenia społecznego). Składka AHV/AVS to składka na emeryturę, IV/AI na rentę, EO/PG/IPG to składka na świadczenie socjalne. W przypadku zbyt niskiej emerytury przysługuje zasiłek socjalny od państwa.
ALV	AC	AD	Składka na ubezpieczenie dla bezrobotnych (proszę zobaczyć wyjaśnienie w tabeli dot. porównania systemu zabezpieczenia społecznego).
NBU	ANP	INP	Składka na wypadek poza miejscem pracy.
KTG	IJM	IGM	Składka na ubezpieczenie chorobowe.
BVG	LPP	LPP	Składka emerytalna II filar (proszę zobaczyć wyjaśnienie w tabeli dot. porównania systemu zabezpieczenia społecznego).
GAV	CCT	CCL	Pobierana tam gdzie istnieje układ zbiorowy pracy czyli GAV lub CCT lub CCL i odprowadzana na związki zawodowe i organizacje pracodawców. Z tego powodu członkostwo w związku jest bardziej korzystne, ponieważ nie będąc w nim i tak należy na niego płacić a przy tym nie korzysta się z dodatkowych korzyści związanych z przynależnością do niego, takich jak na przykład darmowa pomoc prawna, dofinansowanie do edukacji zawodowej lub kursów językowych. Składka ta może również występować pod innymi nazwami jak (w części niemieckojęzycznej) Paritätische Fonds/Vollzugsbeiträge/Weiterbildungsbeiträge.

Porównanie systemów zabezpieczenia społecznego

Temat	Polska	Szwajcaria
Ubezpieczenie rentowe i emerytalne	<p>System trzy filarowy:</p> <p>1 filar państwowy (obowiązkowy w ZUS). Składka emerytalna 19,52% płacona po 9,76% przez pracownika i pracodawcę.</p> <p>2 filar (obowiązkowy prywatny), na który ZUS przekazuje część składki pracownika (7,3%).</p> <p>3 filar (dobrowolny prywatny) – składka w zależności od wybranego produktu instytucji ubezpieczeniowej lub częściowo płacona przez pracodawcę w ramach pracowniczego programu emerytalnego.</p> <p>Ubezpieczenie rentowe: składka 8%. Płacona przez pracodawcę 6,5% oraz pracownika 1,5%.</p>	<p>System trzy filarowy:</p> <p>1 filar Obowiązkowe ubezpieczenie państwowe rentalno- emerytalne Składka emerytalna wynosi 10.1% (pracodawca płaci: 5.05%, pracownik 5.05%)</p> <p>2 filar Dodatkowe ubezpieczenie emerytalne (tzw. zawodowe). Jest obowiązkowe jeśli w ciągu roku wynagrodzenie u tego samego pracodawcy wynosi co najmniej 21060 CHF (1755 CHF miesięcznie). Wymiar składki jest ponoszony w 50 % przez pracownika (potrącana z wynagrodzenia) w 50 % przez pracodawcę. Procentowa i kwotowa wysokość składki uzależniona jest od wieku.</p> <p>25 do 34 lat 7 % (3.5 % pracodawca, 3.5 % pracownik)</p> <p>35 do 44 lat 10% (5 % pracodawca, 5 % pracownik)</p> <p>45 do 54 lat 15%(7.5 % pracodawca, 7.5 % pracownik)</p> <p>55 do przejścia na emeryturę 18% (9 % pracodawca, 9 % pracownik)</p> <p>3 filar Nieobowiązkowe indywidualne ubezpieczenie. Proszę zobaczyć poniżej.</p>
Indywidualne ubezpieczenie rentowo-emerytalne 3 filar	<p>Wysokość składki limitowana – przy jednym z produktów, określonym ustawowo tj. indywidualne Konto Zabezpieczenia Społecznego. Składka jest odliczana od podstawy opodatkowania.</p>	<p>3 filar : Jest to ubezpieczenie całkowicie prywatne, które składa się z dwóch części: limitowanej wysokości kwoty wolnej od podatku i nielimitowanej wysokością kwoty zwolnionej z podatku.</p>

Temat	Polska	Szwajcaria
Ubezpieczenie zdrowotne	<p>Polski system opieki zdrowotnej oparty jest na modelu ubezpieczeniowym.</p> <p>Obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne w Narodowym Funduszu Zdrowia – publiczny płatnik monopolista. Obywatele obciążeni są obowiązkową, miesięczną składką ubezpieczeniową stanowiącą 9% dochodów osobistych (7,75% odliczane jest od podatku dochodowego, zaś 1,25% pokrywa ubezpieczony).</p> <p>Świadczenia zdrowotne udzielone osobom nieubezpieczonym finansowane są przez NFZ z dotacji celowej otrzymywanej z budżetu państwa.</p> <p>Niektóre świadczenia wysokospecjalistyczne finansowane są bezpośrednio z budżetu Ministerstwa Zdrowia, a nie ze środków NFZ. Z budżetu państwa finansowane jest również w całości przedszpitalne ratownictwo medyczne (pogotowie ratunkowe).</p> <p>Ubezpieczenia indywidualne w komercyjnych instytucjach: odpłatność za koszty leczenia pokrywa ubezpieczyciel, a kwoty refundacji ustalone są poprzez wartość dobrowolnego ubezpieczenia i mogą pokrywać 100% lub mniej rzeczywistych kosztów leczenia.</p>	<p>Obowiązek prywatnego ubezpieczenia w kasie chorych dla każdej osoby mającej miejsce zamieszkania w Szwajcarii (także dla dzieci i małżonka mieszkających w Szwajcarii, którzy podlegają indywidualnemu ubezpieczeniu).</p> <p>Wysokość składki ubezpieczenia zdrowotnego nie zależy od dochodu.</p> <p>Cena (tylko podstawowego ubezpieczenia) wynosi pomiędzy 250 a 450 CHF miesięcznie i zależy od franszyzy, kantonu oraz wieku ubezpieczonego.</p> <p>Ubezpieczenie pokrywa koszty choroby, koszty związane z macierzyństwem. Podstawowe ubezpieczenie nie obejmuje kosztów związanych z wypadkiem tak w miejscu jak i poza miejscem pracy. Należy się ubezpieczyć dodatkowo.</p> <p>WAŻNE Koszty związane z wypadkiem mogą być jednak pokrywane przez ubezpieczenie wypadkowe płacone przez pracodawcę.</p> <p>Co do zasady ubezpieczenie zdrowotne nie pokrywa kosztów leczenia stomatologicznego.</p>
Ubezpieczenie chorobowe	<p>Obejmuje niezdolność do pracy z tytułu choroby i macierzyństwa. Składka 2,45% płacona przez pracownika. Za pierwsze 33 dni niezdolności pracodawca płaci wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wliczane do okresu uprawniającego do zasiłku (182 dni). Przy dłuższej chorobie, jeżeli ubezpieczony rokuje powrót do pracy może być przyznane świadczenie rehabilitacyjne (do 12 miesięcy). Wysokość zasiłku z tytułu niezdolności do pracy wynosi 80% zarobków (układ zbiorowy może stanowić wyższą stawkę) zaś zasiłku rehabilitacyjnego 75%. Ubezpieczenie jest obowiązkowe. Ubezpieczenie to jest dobrowolne dla osób prowadzących działalność na własny rachunek, czyli osób samozatrudnionych.</p>	<p>Osoba zatrudniona w Szwajcarii uprawniona jest do otrzymywania świadczenia chorobowego w przypadku przejścia na zwolnienie chorobowe. Wynosi ono przynajmniej 3 tygodnie w pierwszym roku pracy.</p> <p>Według większości układów zbiorowych pracy okres płatnego zwolnienia chorobowego wynosi do 720 dni.</p>

Temat	Polska	Szwajcaria
Wypadek- ubezpieczenie wypadkowe	Obowiązkowe. Składka płacona przez pracodawcę od 0,67% do 3,33% w zależności od sektora gospodarki i notowanej wypadkowości.	Osoba pracująca minimalnie 8 godzin tygodniowo musi być ubezpieczona przez pracodawcę od wypadku zawodowego i niezawodowego (czyli poza miejscem pracy). Osoba nie posiadająca takiego ubezpieczenia lub pracująca mniej niż 8 godzin tygodniowo powinna się sama ubezpieczyć w swojej kasie chorych.
Ubezpieczenie dla bezrobot- nych	<p>Świadczenia dla bezrobotnych: Świadczenia przedemerytalne i zasiłki dla bezrobotnych wynoszą od 6 do 12 miesięcy w zależności od stopy bezrobocia w regionie. Natomiast bezrobotni powyżej 50 roku życia i posiadający jednocześnie 20 – letni okres uprawniający do zasiłku posiadają prawo do zasiłku na okres 12 miesięcy.</p> <p>Wysokość zasiłku od 01.06.2012 r. wynosi</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ 794,20 zł miesięcznie w okresie pierwszych trzech miesięcy posiadania prawa do zasiłku ■ 623,60 zł miesięcznie w okresie kolejnych miesięcy posiadania prawa do zasiłku. <p>Bezrobotnemu, który spełnił warunki konieczne do przyznania prawa do zasiłku dla bezrobotnych i którego łączne okresy zatrudnienia, prowadzenia działalności (staż pracy), wynoszą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ do 5 lat stażu pracy: przysługuje zasiłek w wysokości 80% zasiłku podstawowego, ■ od 5 do 20 lat stażu pracy: przysługuje 100% zasiłku podstawowego, ■ co najmniej 20 lat stażu pracy: przysługuje 120% zasiłku podstawowego. 	<p>Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia obejmuje następujące kwestie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Ubezpieczenie na wypadek utraty pracy czyli zostania osobą bezrobotną: 70% ostatniego wynagrodzenia, 80 % jeśli osoba ma na utrzymaniu dzieci. ■ Ubezpieczenie z powodu skrócenia czasu pracy. ■ Ubezpieczenie na wypadek braku pracy z powodu złych warunków atmosferycznych. ■ Ubezpieczenie z powodu niewypłacalności (bankructwa) pracodawcy. <p>Ubezpieczenie jest ponoszone po połowie przez pracodawcę i pracownika. Zasiłek dla bezrobotnych przysługuje jeśli osoba w ciągu 2 ostatnich lat przepracowała co najmniej 12 miesięcy w Szwajcarii.</p>

Temat	Polska	Szwajcaria
Świadczenia rodzinne	<p>Zasiłek rodzinny przysługuje dla rodzin najuboższych i jest uzależniony od progu dochodowego (poniżej 539 zł. netto na członka rodziny). Na dziecko przysługuje w zależności od jego wieku:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ 77 zł do ukończenia 5 roku życia; ■ 106 zł powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia; ■ 115 zł powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia. <p>Do zasiłku może być przyznany dodatek</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego; ■ z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania; ■ z tytułu urodzenia się dziecka; ■ z tytułu samotnego wychowywania dziecka; ■ z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej; ■ z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego. 	<p>Zasiłek rodzinny otrzymają rodzice dziecka od kantonu za pośrednictwem pracodawcy.</p> <p>Jego wysokość zależy od kantonu i minimalnie wynosi miesięcznie 200 franków od dziecka do 16 roku życia i 250 franków od dziecka uczącego się od 16 do 25 roku życia.</p> <p>Do jego uzyskania potrzebne jest zaświadczenie E 411 z Polski, które zaświadczy że Państwa partner/ka nie jest uprawniony/a do uzyskania świadczenia rodzinnego w Polsce.</p> <p>Następnie należy przedstawić je pracodawcy, który po wypełnieniu swojej części przesyła je do kantonu. Świadczenie wypłacane jest przez pracodawcę razem z wynagrodzeniem.</p> <p>Świadczenie przysługuje również osobom bezrobotnym.</p>
Dni wolne od pracy: święta i urlop	<p>Wymiar urlopu wynosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ 20 dni- jeżeli pracownik jest zatrudniony krócej niż 10 lat, ■ 26 dni- jeżeli pracownik jest zatrudniony co najmniej 10 lat. <p>Do okresu zatrudnienia, od którego zależy prawo do urlopu i wymiar urlopu, wlicza się okresy poprzedniego zatrudnienia, bez względu na przerwy w zatrudnieniu oraz sposób ustania stosunku pracy.</p> <p>Dniami wolnymi od pracy są niedziele i następujące święta:</p> <p>1 stycznia - Nowy Rok, 6 stycznia - Święto Trzech Króli, pierwszy dzień Wielkiej Nocy, drugi dzień Wielkiej Nocy, 1 maja - Święto Państwowe, 3 maja - Święto Narodowe Trzeciego Maja, pierwszy dzień Zielonych Świątek, dzień Bożego Ciała, 15 sierpnia - Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny, 1 listopada - Wszystkich Świętych, 11 listopada - Narodowe Święto Niepodległości, 25 grudnia - pierwszy dzień Bożego Narodzenia, 26 grudnia - drugi dzień Bożego Narodzenia.</p>	<p>Co do zasady urlop w Szwajcarii wynosi od 20 do 30 dni roboczych w roku i zależy od wieku oraz postanowień układu zbiorowego pracy.</p> <p>Liczba dni świątecznych zależy od kantonu, w którym wykonywana jest praca. Może się zdarzyć, że w kantonie gdzie jest miejsce zamieszkania będzie to dzień wolny od pracy a w kantonie gdzie wykonywana jest praca jest to normalny dzień pracy, lub też na odwrót.</p>

Najważniejsze informacje o Unii - największym szwajcarskim związku zawodowym

Unia jest największym związkiem zawodowym, który zrzesza przeszło 200 000 członków i dzięki 400 układowi zbiorowemu pracy, reprezentuje interesy ponad 1 miliona pracowników. Unia ma przeszło 90 biur w całym kraju oraz zatrudnia około 1000 pracowników w tym dwóch Polaków i jedną Polkę (stan na kwiecień 2013 roku). Unia nie tylko walczy o podwyżki wynagrodzeń oraz polepszenie warunków pracy i płacy oraz godne traktowanie emigrantów, świadczy również bezpłatną opiekę i pomoc prawną. Unia oferuje także dofinansowanie do kursów językowych i zawodowych dla swoich członków w kwocie do 1000 CHF rocznie. Członkowie Unii są również uprawnieni do wielu zniżek np. na ubezpieczenie samochodu lub mogą oszczędzać na bonach Reka (na każdego zapłaconego 1 CHF otrzymuje się 1,5 CHFw bonach Reka).

Koszt członkostwa zależy od wynagrodzenia i wynosi pomiędzy 7.40 a 50.80 CHF miesięcznie.

Więcej informacji, także po polsku znajduje się na stronach Unii:

www.unia.ch/Polnische-Infos.6847.0.html?&L=10

Ważne Adresy

Szwajcaria

Ambasada i Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej Szwajcaria, Berno, Elfenstrasse 20a, 3006
T +41 31 358 02 02, www.berno.msz.gov.pl, berno.amb.sekretariat@msz.gov.pl

---

Unia (związek zawodowy sektora prywatnego) Kontakt do osób mówiących po polsku w Unii:

Część niemieckojęzyczna: Adam Rogalewski, T 079 535 74 10, adam.rogalewski@unia.ch
Adres do korespondencji: Weltpoststrasse 20, 3000 Bern 15

Część francuskojęzyczna: Artur Bienko, T 079 652 99 37, artur.bienko@unia.ch
Adres do korespondencji: Unia Genève, 5 ch. Surinam 1211 Genève 13

Unia posiada 90 biur w całej Szwajcarii. Poniżej adresy do 14 najważniejszych regionalnych biur Unii. Do każdego biura można przyjść po darmową poradę i pomoc prawną. Wystarczy sprawdzić kiedy takie porady się odbywają.

Unia Aargau T +41 848 333 003, aargau@unia.ch

Unia Bern T +41 31 385 22 22, bern@unia.ch

Unia Biel-Seeland/Solothurn T +41 32 329 33 33, biel-solothurn@unia.ch

---

Unia Fribourg T +41 26 347 31 31, fribourg@unia.ch

Unia Genève T +41 22 949 12 00, geneve@unia.ch

Unia Neuchâtel T +41 32 729 30 29, neuchatel@unia.ch

Unia Nordwestschweiz T +41 61 686 73 00, nordwestschweiz@unia.ch

---

Unia Ostschweiz-Graubünden T +41 71 227 25 70, ostschweiz-graubuenden@unia.ch

---

Unia Ticino T +41 91 910 50 70, ticino@unia.ch

Unia Transjurane T +41 32 421 60 60, transjurane@unia.ch

Unia Valais T +41 27 322 60 48, valais@unia.ch

Unia Vaud T +41 21 310 66 00, vaud@unia.ch

Unia Zentralschweiz T +41 41 249 93 00, zentralschweiz@unia.ch

---

Unia Zürich-Schaffhausen T +41 44 299 25 59, zuerich-schaffhausen@unia.ch

---

Vpod/Ssp (związek zawodowy pracowników sektora publicznego)

Vpod Zentralsekretariat, Birmensdorferstrasse 67, Postfach 8279, 8036 Zürich, T 044 266 52 52, www.vpod.ch

---

Polska

Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych ul. Kopernika 36/40, 00-924 Warszawa
T 0048 22 551 55 00, inter@opzz.org.pl

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa
info@mpips.gov.pl, Telefon do centrali: 0048 22 661 10 00
